

הערת הרב (לחוברת "הגלות בתוך הגאולה")

בטוח אני שדברי הרב הדר' הנכבד יוצאים הם מלב טהור, אבל אני רוצה להעיר שדבריו בסעיף י' מסוכנים לנו מאוד. בייחוד בזמן התחיה והבנין וראשית צמיחת גאולת עמנו על אדמת קודשנו, אין לנו שום תועלת בהקרמת קרום על המכה. לרפואה מקורית ויסודית אנחנו צריכים לשאוף, אל הטעות של ההשכלה הברלינית לא נוכל לשוב. הדברים שאמר הדר' הנכבד, כי "אמנם יש ליהדות אמונות ועקרם הנוגעים לדברים שהם למעלה מן הטבע, אך מעולם לא שמה היהדות לחובה על איש להאמין באופן ידוע ומסוים בדברים כאלה", ועוד - "היהדות מודדת את נאמנות היהודי לדתו, לא על פי רעיוניו ומחשבותיו, כי אם על פי מעשיו - אם מקיים הוא את המצוות והחוקים אשר שמה התורה לחובה על עם ישראל או לא".

כשאמר הרמבמ"ן דברים הללו, אז בימי הפריחה של ההתבוללות והטמיעה, היו הדברים, לכל הפחות, מובנים לאלה שנטה רוחם לזה, והם הסתפקו באקסיומה זו מפני שכל הנטייה של הטמיעה הלא היא באה מתוך תכונה שטחית בנפש אשר לא תחדור לכל מעמקיה, ולא תבין את עצמה עד כדי לדעת עד כמה היא מזדייפת במהלך זה. אבל עכשיו נשתנו עלינו הזמנים. ההכרה הלאומית הולכת היא וחדרת בקרבנו ואין אנחנו חפצים באונאת עצמנו כלל.

אין יתכן הדבר שאנחנו נעמיד את מצב האומה על פי יסוד רפוי כזה, שהוא מוכחש מכל ההכרה הפנימית שלנו ומכל המסורת והאמונה כולה. ישראל הוא גוי צדיק שומר אמונים¹, ואבינו הראשון נשתבח באמונתו "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה², ואין קץ לשבח וקילוס של תכונת האמונה המפוזרים בספרי קודשנו, וזהו דבר פשוט ומבואר לכל "דרחמנא ליבא בעי"³. ועתה, לעת הבנין היסודי של האומה, נבוא אנחנו ונעמיד יסוד מטעה כזה שדי לנו במצוות אובטומטיות, שיעשו מטעם קונסטיטוציה או "מקבעת" לאומית, לא בתור דבר ה' ותורתו, אלא בתור מצוות אנשים מלומדה, היתכן להיות כדבר הזה?

אבל כפי מה שאני רואה יש כאן טעות יסודית בכל הענין כולו, והטעות הזאת איננה אשמת האיש הפרטי, כי אם אשמת המצב של שפיטת המעמד של ארץ ישראל מתוך העמדה של הגלות על יסוד מאמרים וגלויי דעת של יחידים. לדעת את חיי האומה ואת מהלכה ושאיפתה כלפי העתיד ביחוד, צריכים לבוא לארץ ישראל ולהיות קבוע בארץ ישראל, קבוע בגוף, בנפש וברוח. פה נבין את העמדה לגמרי

1 ישעיה כ"ב. 2 בראשית ט"ו. 3 סנהדרין ק"ג.